

BAKARA 4

derleyen
CEMÂLNUR SARGUT

Putların Kırılması

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
ÂYET 40	13
Yâ benî isrâîle'zkurû ni'metî elletî en'amtu aleykum ve evfû bi-ahdî ûfi bi-ahdikum ve iyyâye ferhebûn (ferhebûne).	
<i>“Ey İsrâiloğulları! Size verdiğim nimetlerimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de size vadettiklerimi vereyim. Yalnızca benden korkun.”</i>	
• NİMET	25
• KORKU	32
• AHDE VEFÂ.....	34
ÂYET 41-42-43.....	43
Ve âminû bi-mâ enzeltu musaddikan li-mâ meakum ve lâ tekûnû evvele kâfirin bih (bîhî), ve lâ teşterû bi-âyâtî semenen kalîlen ve iyyâye fettekûn.	
Ve lâ telbisû'l-hakka bi-l-bâtılı ve tektumû'l-hakka ve entum ta'lemûn (ta'lemûne).	
Ve ekimû's-salâte ve âtû'z-zekâte ve-rkeû mea'r-râkiîn (râkiîne).	
<i>Elinizdekini (Tevrat'ın aslını) tasdik edici olarak indirdiğime (Kur'an'a) iman edin. Sakın onu inkâr edenlerin ilki olmayın! Âyetlerimi az bir karşılık ile satmayın, yalnız benden (benim azâbımdan) korkun. Bilerek hakkı bâtil ile karıştırmayın, hakkı gizlemeyin. Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin.</i>	
• RÜKÛ	61
ÂYET 44-45-46	65
E-te'murûne'n-nâse bi-l-birri ve tensevne enfusekum ve entum tetlûne'l-kitâb(kitâbe) e-fe lâ ta'kılûn(ta'kılûne). Ve-steînû bi-s-sabri ve-s-salât(salâti), ve innehâ le-kebiratun illâ alâ'l-hâşiîn(hâşiîne). Ellezîne yezunnûne ennehum mulâkû rabbihim ve ennehum ileyhi râciîn(râciîne).	

(Ey bilginler!) Sizler Kitab'ı (Tevrat'ı) okuduğunuz (gerçekleri bildiğiniz) halde, insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz? Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah'a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir. Onlar, kesinlikle Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini düşünen ve bunu kabullenen kimselerdir.

- SABİR..... 84

ÂYET 47-48 103

Yâ benî isrâîle'zkurû ni'metî elletî en'amtu aleykum ve ennî faddaltukum ale'l-âlemîn(âlemîne). Vettekû yevmen lâ teczî nefsun an nefsin şey'en ve lâ yukbelu minhâ şefaâatun ve lâ yu'hazu minhâ adlun ve lâ hum yunsarûn(yunsarûne).

Ey İsrâילוğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi (bir zamanlar) cümle âleme üstün kıldığımı hatırlayın.

Öyle bir günden korkun ki, o günde hiç kimse başkası için herhangi bir ödemede bulunamaz; hiç kimseden (Allah izin vermedikçe) şefaâat kabul olunmaz, fidye alınmaz; onlara asla yardım da yapılmaz.

- KIYÂMET GÜNÜ 109

ÂYET 49-50 117

Ve iz necceynâkum min âli fir'avne yesûmûne'kum sûe'l-azâbi yuzebbihûne ebnâekum ve yestahyûne nisâekum ve fî zâlikum belâun min rabbikum azîm(azîmun). Ve iz faraknâ bi-kumu'l-bahre fe-enceynâkum ve ağraknâ âle fir'avne ve entum tenzurûn(tenzurûne).

Hatırlayın ki, sizi, Firavun taraftarlarından kurtardık. Çünkü onlar size azâbın en kötüsünü revâ görüyorlar, yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlar, (fenalık için) kızlarınızı hayatta bırakıyorlardı. Aslında o size revâ görülenlerde Rabb'imizden büyük bir imtihan vardı. Bir zamanlar biz sizin için denizi yarıdık, sizi kurtardık, Firavun'un taraftarlarını da, siz bakıp dururken denizde boğduk.

ÂYET 51-52-53-54..... 149

Ve iz vâadnâ mûsâ erbaîne leyleten summe'ttehaztumu'l-icle min ba'dihî ve entum zâlimûn(zâlimûne). Summe afevnâ ankum min ba'di zâlike leallekum teşkurûn(teşkurûne). Ve iz âteynâ mûsâ 'l-kitâbe ve-l-furkâne leallekum tehtedûn(tehtedûne). Ve iz kâle mûsâ li-kavmihi yâ kavmi innekum zalem'tum enfusekum bi-ttihâzikumu'l-icle fe-tûbû ilâ bâriikum fa-ktulû enfusekum zâlikum hayrun lekum inde bâriikum fe-tâbe aleykum innehu huve't-tevvâbu'r-rahîm(rahîmu).

Mûsâ'ya kırk gece (vahyetmek üzere) söz vermiştik. Sonra haksızlık ederek buzağ'yı (tanrı) edindiniz. O davranışlarınızdan sonra (akıllanıp) şükredersiniz diye sizi affettik. Doğru yolu bulasınız diye Mûsâ'ya Kitab'ı ve hak ile bâtılı ayıran hükümleri verdik. Mûsâ kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Şüphesiz siz, buzağ'yı (tanrı) edinmekle kendinize kötülük ettiniz. Onun için Yaratan'ınıza tevbe edin de nefislerinizi (kötü duygularınızı) öldürün. Öyle yapmanız Yaratıcı'nızın katında sizin için daha iyidir. Böylece Allah tevbenizi kabul etmiş olur. Çünkü acıyıp tevbeleri kabul eden ancak O'dur."

- TEVBE..... 189
- ET-TEVVÂB 200

ÂYET 55-56-57 205

Ve iz kultum yâ mûsâ len nu'mine leke hattâ nera'llâhe cehreten fe-ehazetkumu's-sâikatu ve entum tenzurûn(tenzurûne). Summe beasnâkum min ba'di mevতিকum leallekum teşkurûn(teşkurûne). Ve zallelnâ aleykumu'l-ğamâme ve enzelnâ aleykumu'l-menne ve's-selvâ kulû min tayyibâti mâ razaknâkum ve mâ zalemûnâ ve lâkin kânû enfusehum yazlimûn(yazlimûne).

Bir zamanlar: "Ey Mûsâ! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız." demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı. Sonra ölümünüzün ardından sizi dirilttik ki şükredesiniz.

Ve sizi bulutla gölgeledik, size kudret helvası ve bildürçün gönderdik ve "Verdiğimiz güzel nimetlerden yiyiniz." (dedik). Hakikatta onlar bize değil sadece kendilerine kötülük ediyorlardı.

- ALLAH'I GÖRMEK 219

ÂYET 58-59 251

Ve iz kulnâ'dhulû hâzihi'l-karyete fe-kulû minhâ haysu şitum ragaden ve-dhulûl bâbe succeden ve kulû hittatun nağfir lekum hatâyâkum ve se-nezîdu'l-muhsînîn(muhsînine). Fe-beddele 'llezîne zalemû kavlen ğayre'llezî kîle lehum fe-enzelnâ ale'llezîne zalemû riczen mine's-semâi bi-mâ kânû yefsukûn(yefsukûne).

(İsrâiloğulları'na:) "Bu kasabaya girin, orada bulunanlardan dilediğiniz şekilde bol bol yiyin, kapısından eğilerek girin, (girerken) 'Hutta!' (Yâ Rabbi bizi affet) deyin ki, sizin hatâlarınızı bağışlayalım. Zira biz, iyi davrananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz." demiştik. Fakat zâlimler, kendilerine söylenenleri başka sözlerle değiştirdiler. Bunun üzerine biz, yapmakta oldukları kötülükler sebebiyle zâlimlerin üzerine gökten acı bir azap indirdik.

- TEVÂZU 267
- MUHSİN (İHSAN SAHİBİ) 275

ÂYET 60 285

Ve iz isteskâ mûsâ li-kavmihî fe-kulnâ 'drib bi-asâke'l-hacer(hacere) fe-nfeceret minhu'snetâ aşrete aynâ(aynen), kad alime kullu unâsin meşrebehum kulû ve-şrebû min rızıklıllâhi ve lâ ta'sev fi l-ardı mufsidîn(mufsidîne).

Mûsâ, milleti için su aramıştı; "Asânla taş vur." dedik; ondan on iki pınar fışkırdı, herkes içeceği yeri bildi. Allah'ın rızıkından yiyin, için, yalnız yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

ÂYET 61 307

Ve iz kultum yâ mûsâ len nasbira alâ taâmin vâhidin fe-d'u lenâ rabbeke yuhric lenâ mimmâ tunbitu'l-ardu min baklihâ ve kıssâiha ve fûmihâ ve adesihâ ve basalihâ, kâle e-testebdilûne 'llezî huve ednâ bi-llezî huve hayr(hayrun), ihbitû mısran fe-inne lekum mâ seeltum ve duribet aleyhimu'z-zilletu ve'l-meskenetu ve bâu bi-gadabin minallâh(minallâhi), zâlike bi-ennehum kânû yekfurûne bi-âyâti'llâhi ve yaktulûne'n-nebiyyine bi-gayri'l-hak(hakki), zâlike bi-mâ asav ve kânû ya'tedûn(ya'tedüne).

“Ey Mûsâ! Bir çeşit yemeğe dayanamayacağız, bizim için Rabb’ine yalvar, bize, yerin bitirdiği sebze, hıyar, sarımsak, mercimek ve soğan yetiştirsin.” demiştiniz de, “Hayırlı olanı daha düşük şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz? Bir şehre inin, şüphesiz orada istediğiniz vardır.” demişti. Onlara yoksulluk ve düşkünlük damgası vuruldu, Allah’ın gazâbına uğradılar. Bu, Allah’ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendi; bu, karşı gelmeleri ve taşkınlık yapmalarındandı.

ÂYET 62..... 337

İnne’llezîne âmenû ve-llezîne hâdû ve-n-nasârâ ve-s-sâbiîne men âmene bi-llâhi ve-l-yevmi’l-âhiri ve amile sâlihan fe-lehum ecruhum inde rabbihim, ve lâ hafvun aleyhim ve lâ hum yahzenûn(yahzenûne).

Şüphesiz, inananlar, Yahudi olanlar, Hıristiyanlar ve sâbilerden Allah’a ve âhret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Onlar için artık korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir.

ÂYET 63-64..... 365

Ve iz ehaznâ mîsâkakum ve refa’nâ fevkakumu’t-tûr(tûra) huzû mâ ateynâkum bi-kuvvetin ve-zkurû mâ fihi leallekum tettekûn(tettekûne). Summe tevelleytum min ba’di zâlik(zâlike), fe-lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu le-kuntum mine’l-hâsîrîn(hâsîrine).

Sizden kesin söz almıştık. Tûr Dağı’nı yükselterek tepenize dikmiştik. “Allah’a karşı gelmekten sakınanlardan olabilmeniz için, size verdiğimiz Kitab’a kuvvetle sarılın, onda bulunanları hatırdâ tutun.” demiştik. Bundan sonra yine yüz çevirdiniz; eğer Allah’ın size bol nimeti ve merhameti olmasaydı, muhakkak zarara uğrayanlardan olurdunuz.

ÂYET 65-66..... 385

Ve lekad alimtumû’llezîne’tedev minkum fi s-sebti fe-kulnâ lehum kûnû kıradeten hâsiîn (hasiîne). Fe-cealnâhâ nekâlen li-mâ beyne yedeyhâ ve mâ halfehâ ve mev’izatın li-l-muttakîn (muttakîne).

İçinizden Cumartesi günü azgınlık edip de, bu yüzden kendilerine, “Aşağılık maymunlar olun!” dediklerimizi elbette bilmektesiniz. Biz bunu (maymunlaşmış insanları), hâdiseyi bizzat görenlere ve sonradan gelenlere bir ibret dersi, müttakiler için de bir öğüt vesilesi kıldık.

KAYNAKÇA..... 405

GENEL DİZİN.....411

ÖNSÖZ

Bakara'nın bu bölümünde nefsini ineğe, yani bakaraya tapar gibi put edinenlerin, Allah'ın kitabından uzaklaşanların, Allah'ın peygamberine hürmetsizlik edenlerin ve Allah'ın lütfettiği nimetleri şükürle karşılamayıp değiştirilmesini isteyenlerin Allah'ında ne büyük felakete uğradığı anlatılıyor.

Aslında felakete uğrayan kişiler değil, taptığımız nefislerdir. O nefislerden kurtulmadan insan denen varlığın Allah'ı idrak etmesi mümkün değildir. Bunun için ego, benlik, kendini varsaymak, Allah'ın yanında bir gölgeden ibaret olduğunu hatırlamamak gibi gaflete düşen gruplara sesleniyor Allah. Kur'an'ı ve Kur'an'ı teyit eden daha önce gelen bütün kitapların sahiplerine lütfettiği mânâları yaşayamayan, anlamayan, idrak edemeyen zavallı insanlara hitap ediyor. Bu grup her dinden insanı içeriyor. İdrak için, yani yaşamak için tevâzu, tövbe ve asıl Allah aşkına ihtiyacımız olduğunu bize örnekleriyle hatırlatıyor.

Rabb'im bize nefsimizi yenmeyi, Kur'an'ın hakikatine ermeyi, Kur'an'ın mânâsıyla mânâlanmayı ve bize lütfedilen bütün nimetlerin bizim için ne büyük güzellik, ne büyük hediye olduğunu idrak edebilmeyi nasip etsin ve bizi putlardan korusun. Taptığımız her şeyden bizi muhafaza eylesin. Bakaralarımızın kibrini kesmeyi bize nasip etsin. Âmin.

Cemâlnur Sargut

ÂYET 40

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

Yâ benî isrâîle'zkurû ni'metî elletî en'amtu
aleykum ve evfû bi-ahdî ûfi bi-ahdikum ve
iyyâye ferhebûn (ferhebûne).

“Ey İsrâילוğulları! Size verdiğim nimetlerimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözünü yerine getirin ki, ben de size vadettiklerimi vereyim. Yalnızca benden korkun.”

(Diyanet)

“Ey İsrâילוğulları, size verdiğim nimetimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözünü tutun ki, ben de size verdiğim sözünü tutayım ve sadece benden korkun!”

(Elmalılı Hamdi Yazır)

- “Ey İsrâילוğulları!” İsrâil, Hz. Ya’kûb’un lakabıdır ki, İbrânî dilinde bunun mânâsı Safvetullah (Allah’ın seçkini) veya Abdullah (Allah’ın kulu) demek olduğu beyan ediliyor. Şu halde bu lakapta Yahudileri iman etmeye bir harekete geçirme vardır ki, meali şu olur: Ey Allah’ın güzide bir kuluna evlatlıkla bağlanmış olan Tevrat ehli! “O size vermiş olduğum büyük nimeti düşünün, hatırlayın, yâd edin.” Çünkü zikir kalp ile de olur, dil ile de. Bu hitap gösterir ki onlar, her şeyden önce

nimete taliptirler. Bununla beraber şükür şöyle dursun, nimetin aslını bile unutmuşlardır. Bunları Cenâb-ı Allah onlara hatırlatacaktır ve bunlardan başlıcası “*Benden size bir hidâyet gelirse*” (Bakara, 38) ifadesince kitap ve peygamberliğe işaret eder ki, sonunda Muhammed’in (s.a.s) gönderileceğini idrakleri ve Medine’ye nebevî hicretle gelen ilâhî hidâyet vardır. Vaktiyle olduğu gibi bilhassa şimdi üzerinize gelen büyük nimeti takdir ediniz “*ve benim abdimi (bana verdiğiniz sözü) yerine getiriniz.*” Tâ Âdem’in yeryüzüne inmesinden bağlandığınız ve Tevrat ile söz verip anlaşma yaptığınız bir ahdin gereğince, siz herhangi bir zamanda göndereceğim hidâyet sebebine uyacak, îman ve itaat edecektiniz ve Mûsâ’nın haber verdiği peygamberlerin sonuncusuna îman edecektiniz. Benim bu ahdimi Resûlüm Muhammed’e uymakla yerine getiriniz ki “*Ben de sizin ahdinizi (size verdiğim sözü) yerine getireyim.*” Sizi “*Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.*” ifadesiyle anlatılanlar cümlesine sokayım. Artık benden ve ancak benden korkup sakınınız.¹

Allah burada İsrâiloğulları’nı diğer ümmetlerden ayırmış, onlara “Kullarım” diye hitap etmiş ve onların nimet verilenlerden olduğunu, bu nimetin de Hz. Mûsâ ve Tevrat olduğunu dile getirmiştir. Bütün bunlardan kasıt, kitap ve peygamber sayesinde Yaratıcı’ya teslimiyeti idrak edebilme fırsatını ve Hz. Muhammed’i idrak edebilecekleri müjdesini vermiştir. Ama onlar Allah’ın lütfettiği bu sofradan yararlanamadıkları gibi, şükretmeyi bile unuttular.²

- “*Ey İsrâiloğulları!*” İsrâil, Hz. Ya’kûb’un adıdır. Anlamı da Allah’ın kulu demektir. Ey Ya’kûboğulları! Bu sesleniş, Hz. Peygamber’in çağdaşı Yahudilere yapılmaktadır. “*Size verdiğim nimeti hatırlayın.*” Benim size verdiğim nimetlerimi hem unutmayın ve hem onları hatırlayıp konuşun, dilinizle bunların şükrünü edâ edin. Çünkü Yahudiler nimetin şükrünü edâ etmemekle kalmamışlar, tüm nimetleri unutmuşlar ve hatırlamak bile istememişlerdir. Bu uyarı bunun için yapılmaktadır.

Bu âyette yüce Allah, İsrâiloğulları’nın durumlarını nimetleri hatırlamamakla irtibatlandırdı. Oysa Hz. Muhammed’in (s.a.s) ümmetinin durumu böyle bir şeyle bağlantılı kılınmamış, Rabb’imiz Hz. Muhammed’in ümmetinin kendisiyle bağlantı kurmalarını istemiştir. Onları kendisini hatırlamaya ve anmaya çağırmıştır. Bunun için de

1 Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, c. 1, s. 346-347.

2 *Derleyenin Notu.*

“Öyleyse beni anın ki, ben de sizi anayım.” (Bakara, 152) buyurmuştur (gayret ve himmet³). Birinci durumda ümmetlerin dikkatleri nimetlere çekilmek sûretiyle asıl nimeti vereni bulmaları istenirken, bu ikinci durumda Hz. Muhammed’in ümmetinin dikkati nimeti veren zâta yöneltilerek, böylece nimetleri hatırlamaları sağlanıyor.

Bu farklılık bile bize Musevîlik ile Müslümanlık arasındaki farkı hatırlatır. Allah artık çeşitli peygamberlerle tekâmül ettirdiği kullarına ayırımızsız kendi hakikatini müjdelemiştir.⁴

“*Abdimi yerine getirin ki*” Tüm emirlerimi, îman ve taatle ilgili buyruklarımı tamamlayın, tavsiyelerime uyun ve nehyettiklerimi (yasakladıklarımı) de terk edin. Bunun içerisinde Allah’ın, Tevrat’ta, Hz. Muhammed’e tâbi olmaları konusunda kendilerinden aldığı ahit, yani antlaşma da bulunmaktadır. Ahd, bir şeyi koruyup saklamak ve onu her an gözetmektir. Bundan maksat, kendilerinden alınan söz ve onlara yapılan tavsiyedir. “*Ben de size verdiğim sözü yerine getireyim.*” Size güzel mükâfat vererek yaptıklarınızı kabul ederek, sizi cennete koyayım. “*Yalnız benden korkun.*” Yapıp yapmayacağınız şeylerle tamamen bana uyun ve benden korkun. Özellikle de ahdi bozma konusunda kesinlikle benden korkun. Bu âyetteki “*rehbet*” kelimesinin anlamı, sakınmak ve korkmak demektir. Âyet ayrıca şükretmenin ve verilen sözü yerine getirmenin (ahde vefâ) vâcip olduğunu gösteriyor. Müminin yalnızca Allah’tan korkması gerektiğini belirtiyor.⁵

Teslimiyete ermemiş kulun korkusu nimetin kesilmesidir. Ermiş olanın korkusu ise Allah’tan perdelenmektir.⁶

• Ey Ya’kûb’un evladı, nimet-i İllâhiyemle mütene’im olan (İlâhî nimetlerimle nimetlenerek büyüyen) İsrâil’in çocukları! Size inâm (bağış) ve ihsan etmiş olduğum nimetleri anın da şükürümde bulunun. Sizin ecdadınızdan çok peygamberler yetiştirdim. Sizi ecdadınızın varlığına sahip kıldım. Adet manzumesi içine girmez (sayıya sığmaz) nimet-i İllâhiyem karşısında sözümü yerine getirin. Benim ile ahdetmiş (sözleşmiş) idiniz ve demiştiniz ki: “Emirlerine muti (itaatli) ve münkad (boyun eğen), gönderdiğin enbiyâya, onların sünnetine tâbi olacağız.” İşte bu sözünüzde durun da, ben de ahdinizi yerine geti-

3 Derleyenin Notu.

4 Derleyenin Notu.

5 İsmail Hakkı Bursevî, *Muhtasar Rûhu’l-Beyân Tefsîri*, c. 1, s. 128-129.

6 Derleyenin Notu.

reyim. Yani (hübuttan) (yeryüzüne inmeden) evvelki vatan-ı aslînize (asıl vatanınıza) neşe-i uhrâya (âhiretteki yeniden doğuşa) yüz aklığî ile sizi sevk edeyim. Hakk'a engel olacak hiçbir şeyden çekinmeyin, saygıyı ancak bana yapın.⁷

• “*Ey İsrâiloğulları! Size verdiğim nimetleri hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim, yalnızca benden korkun.*” İsrâiloğulları, ilâhî lütfâ mazhar olmuş, hidâyet ve nübüvvet nimetine nâil kılınmış bir topluluktur. Yüce Allah, gayet latif ve nazik bir üslupla onları çağırıyor, eski nimetleri hatırlatıyor, ezeli ahitten sonra Tevrat'ta onlardan alınan fiil tevhidinde ilişkin geçmiş sözü anımsatıyor. Cefâ gören sevenler geçmiş hatıraları birbirlerine hatırlatırlar.

Aramızda akrabalık ve vuslat yok muydu?

Yok muydu aramızda sevgi ve kardeşlik?

Bu çağrı, sıfat tevhidinde özgüdür ve ikinci perdenin kaldırılmasından ibarettir. Dolayısıyla dinî nimeti, ahdi, Allah'ın nimet veren ve velî sıfatıyla tecellî etmesini hatırlatmaya ilişkindir. Bu davete icâbet etmeme durumunda da korku tehdidi yöneltilmektedir. Ki korku anlamında kullanılan “er-Rehbe” kelimesi aynı anlama gelen “el-Havf” kelimesinden daha özeldir. Çünkü havf olarak korku, cezâyâ ilişkindir, er-Rehbe ise öfkeye, kahra, yüz çevirmeye ve perdelenmeye yöneliktir. Aynı anlama gelen haşyet ise bundan da özeldir. Haşyet, zâtın perdelenmesine duyulan korku anlamındadır. Yüce Allah şöyle buyuruyor: “*Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir.*” (Ra'd, 21). Aynı durum, bu kelimelerin anlamdaşı “el-Heybe” (heybet) için de geçerlidir. Çünkü zâtın azametiyle birlikte zikredilmektedir.⁸

Yapan ve yaptıran Allah olduğundan, korku, kişinin hâdiselerde sebebi görmesidir. Eğer sıfat tevhidini idrak edemezsen, yani Allah'ın sana verdiği nimetleri ve her şeyin O'ndan zuhur ettiğini göremezsen, o zaman aradakini görürsün ki bundan daha tehlikeli bir durum olamaz buyruluyor.⁹

• Kur'ân-ı Kerim'de belli bir gruba hitap edilince, ilimlerini Allah'tan alıp anlayan ârifler, bu hitabın onu işiten herkese yapılmış olduğunu

7 Şemseddin Yeşil, *Füyûzat*, c. 1, s. 58.

8 Muhyiddin İbn Arabî, *Tefsir-i Kebir Te'vilât*, c. 1, s. 63-64.

9 *Derleyenin Notu.*

kabul ederler. Bu sultan, huzurunda bulunan bazı kimseleri bir konuda ayıplayınca, bununla onu işiten herkesi bu işten sakındırmak istemektedir. Bu âyetlerde Cenâb-ı Hak, sanki şöyle buyuruyor:

Ey insanlar! Size verdiğim nimetleri hatırlayın; o nimetlerin aslını, kimden geldiğini, nasıl oluştuğunu ve sizlere ne faydalar sağladığını iyice düşünün. O nimetlerin sadece zâtıma ait olduğunu görüp bana şükredin. Şunu iyi bilin ki gerçekte benden başka nimet sahibi yoktur. Kim bana şükrederse ben de ona şükrünün karşılığını veririm, kim benim ihsan ve iyiliğimi dile getirir ve onu etrafına yayarsa ona verdiğim nimetlerimi artırırım. Kim nimetlerime karşı nankörlük ederse nimeti elinden çekip alır, onu kapımdan kovarım.

Ey kullarım, siz kulluk görevlerinizi yaparak bana verdiğiniz itaat sözünü yerine getirin; ben de size zâtıma ait sırları öğreteceğime (sizi mârifete erdireceğime) dair verdiğim sözü yerine getireyim.

Bu âyete şu mânâlar da verilmiştir:

Siz, şeriatın hükümlerini yerine getirerek bana verdiğiniz kulluk sözünü yerine getirin; ben de sizi tarikatın güzelliklerine ulaştırarak, (mücâhede ehline verdiğim) sözümü yerine getireyim.

Siz, tarikatın usulünce seyrü sülûk ederek bana verdiğiniz söze vefâ gösterin; ben de sizleri hakîkate ulaştırarak, (mücâhede ehlinin bana ulaştıracağıma dair) sözümü yerine getireyim.

Siz, müşâhede denizine dalarak bana verdiğiniz sözü yerine getirin; ben de sizi bana ulaştıracak yolda sürekli ilerleterek (dostlarıma zâtımı müşâhede ettireceğime dair) sözümü yerine getireyim.

Ey kullarım, sadece benden korkun ve ancak bana rağbet edin. Bütün istek ve arzularınızda bana yönelin; yönelin ki size inâyet ve sevgimi ihsan edeyim, sizlere sonsuz ihsanlarımı bağışlayayım.¹⁰

- Bu âyet Hakk'ın kullara karşı yumuşaklığına, cömertliğine ve sevgi dolu merhametine bir göndermedir. O, onlara karşı olan iyiliğini hatırlatır ve şöyle der: “Ben şükreden ve affeden kullara karşı cömertlik sahibi Rabb'im! Her tür sadâkatsizliğe karşı iyilikle yaklaşırım. Kulları, bütün itirazlarına karşı beni övmeye davet eder ve onları nimetlerim için şükretmeye davet ederim.” Bu sebeple İsrâiloğulları'na, “Ey

10 İbn Acîbe el-Hasanî, *Bahrül-Medîd*, c. 1, s. 309-310.

İsrâiloğulları! Nimetlerimi hatırlayın, lütüflarıma şükredin ve bana karşı olan vazifenizi yerine getirin ki artmaya, iyi bir isme ve iyi bir varlığa sahip olmaya değer olun!” demektedir.

İsrâiloğulları ile kastedilen diğer din mensuplarıdır ki, Allah onları sebebe dayalı şükre davet etmiştir. Müslümanları ise sebepsiz ve sadece kendi varlığına şükretmeyi öğretmiştir. Şeriat ehline kendini hatırlatmak için nimetler verirken, gerçek teslimlere ise dostluğunu vermiştir.¹¹

İsrâiloğulları ile bu topluluk arasında çok büyük bir fark vardır. Allah onlara, “*Nimetimi hatırlayın!*” dedi. Bu topluluğa ise, “*Beni hatırlayın!*” (Bakara, 152) dedi. Onlara nimetler verdi, bu topluluğa ise dostluğunu verdi. Onları nimetlerine şahit tutarak yakınlığından uzak tuttu, bunları ise aşkını şahit tutarak Kendisine hasretti (kendisiyle beraber kıldı). Bu makamın dili şöyle der:

“Ben en yüksek şeyleri talep ederek sana sülûk ettim ama diğerleri güzel bir hayat talep ederek sülûk etti.”

“...*ahdime sâdık olun ki Ben de size olan ahdime sâdık olayım.*” Kur’an’da bu mânâda birçok âyet vardır: “*Bana yalvarın ki size karşılık vereyim.*” (Mü’min, 60); “*Beni hatırlayın ki Ben de size hatırlayayım.*” (Bakara, 152); Kulum bir kapı aç ki, Ben de sana bir kapı açayım. Geri dönme kapısını aç ki, Ben de müjde kapısını açayım: “*Onlar Allah’a döndüler işte onlara müjde vardır.*” (Zümer, 17); Hayır için harcama kapısını açın ki, Ben de yerini doldurma kapısını açayım: “*Hayır için neyi harcarsanız, O onun yerini doldurur.*” (Sebe’ 39); mücâhede kapısını aç ki, Ben de hidâyet kapısını açayım: “*Bizim yolumuzda cihat edenleri elbet kendi yolumuza erİştireceğiz.*” (Ankebût, 69); Allah’tan af dileme kapısını aç ki, Ben de affetme kapısını açayım: “*Allah’tan af dilerse Allah’ı çok bağışlayıcı ve esirgeyici bulur.*” (Nisâ, 110); şükür kapısını aç ki Ben de nimetimi artırma kapısını açayım: “*Şükrederseniz size nimetimi artırırım.*” (İbrâhim, 7); Kulum Benim ahdime dön ki, Ben de senin ahdine döneyim: “*Benim ahdime sâdık ol ki, Ben de senin ahdine sâdık olayım.*”

Benim ahdime her daim, “Rabb’im” diyerek sâdık ol, Ben de senin ahdine “Kulum” diyerek sâdık olayım.¹²

Allah’a yaklaşmanın en güzel yolu, neticesi olmadığını bildiğin halde gayreti artırmaktır. Allah buyuruyor ki: “Ahde vefâ, yani bana verdiğin

11 *Derleyenin Notu.*

12 Rashid al-Din Maybudi, *Kashful Asrar*, s. 53-55 arası tercüme edilmiştir.

sözde durmak şehâdet etmek demektir.” Bu da her yaratılmışta Allah’ın ismini seyrederek, yaratılmışı hürmet etmek, tevhidi idrak etmektir.¹³

“İçlerinden zulmedenleri bir yana, ehli kitapla en güzel yoldan mücadele edin ve deyin ki: ‘Bize indirilene de size indirilene de îman ettik, bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir ve biz O’na teslim olmuşuzdur.’” (Ankebût, 46).

“Şüphesiz ki îman edenler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve sabilerden Allah’a ve âhiret gününe inanıp iyi ameller işleyenlere, asla korku yoktur. Onlar üzülecek de değillerdir.” (Bakara, 62; Mâide, 69).

“Kitap verilenler içinde gece vakitlerinde Allah’ın âyetlerini okuyup secdeye kapanan doğru bir topluluk vardır. Allah’a, âhiret gününe inanır. İyiliği emreder, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar ve hayırlara koşuşurlar. İşte onlar iyi kimselerdendir. Ne hayır işlerlerse asla karşılıksız bırakılmayacaktır. Allah takvâ sahiplerini çok iyi bilir.” (Âl-i İmrân, 113-115).

• Allah Teâlâ Hz. Peygamber’e şöyle buyurur: *“Ey Muhammed ümmetine de ki: ‘Allah’ı seviyorsanız, bana uyun.’”* (Âl-i İmrân, 31). Burada Allah, uymayı bir kanıt saydı. Halbuki herhangi bir konuda uymayı söylemedi. *“Allah da sizi sevsin.”* (Âl-i İmrân, 31). Allah şöyle buyurur: *“Sizin için Allah’ın peygamberinde en güzel örnek vardır.”* (Ahzâb, 21). Bu ise, uyma demektir. Başka bir âyette ise *“Abdimi yerine getirin.”* (Bakara, 40) -ki kastedilen Allah’ı sevmek iddiasıdır- *“Ben de size olan abdimi yerine getireyim.”* (Bakara, 40). Bu ise, Hakk’ı sevme iddianıza karşı O’nun da sizi sevmesidir. Allah onların doğru sözlü olmalarının delilini, Allah’ın kendilerini sevmesi saymıştır. Allah’ın onları sevmesi ise, uymanın delilidir. Uymak ne kadar eksikse sevgi de o kadar eksilir. Allah ehline göre peygambere uymak, eksiklik kabul etmez. Özür ise, onu eksiltemez, çünkü özür halinde insan, herhangi bir konuda uymadan Allah tarafından engellenmiştir. Dolayısıyla böyle bir durumda Hak onun yerini alır.¹⁴

• Allah, dilediğini yapan iken aynı şekilde Allah kulları hakkında pek çok yerde kendisine zorunlu kıldığı birtakım niteliklerde sınırlanan ve mahrum kalan kimseye de benzer. Nitekim Allah şöyle buyurur: *“Sizinle yaptığı ahde vefâ gösterin.”* (Bakara, 40). Böylece Allah kendisini

13 Derleyeninin Notu.

14 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 5, s. 396-397.

bize katmıştır. Bu sınırlama ise, “Allah dilediğini yapandır.” (Hûd, 107) âyetine karşı koyan en güçlü şeylerden biridir. Çünkü O, kendi fiilinin mahalli olmadığı gibi Allah’ın ahdine vefâ gösterenlere karşı ahde vefâsı âyette belirttiği hususun doğruluğu nedeniyle zorunludur. Allah dilediğini yapmıştır. O, iradesinin iliştiği bir yer de değildir. Çünkü O, mevcuttur ve fiilinden sahip olmadığı bir hâl kendisine dönmez.¹⁵

• O kendisine zorunlu kıldığı her şeyi yerine getirmiş ve senden sana zorunlu kıldığı şeylere vefâ göstermeni istemiştir. Allah’ın böyle yapmasının amacı şunu demeni engellemektir: “Ben kendisine şunların zorunlu kılındığı bir köleyim. Beni kendime bırakmadın ki? Beni söz ve zorunluluk altına soktun.” Böyle diyen bir kula Allah şöyle der: “Ben seni kendimi sokmadığım bir yükümlülüğün altına mı soktum? Ben kendime zorunlu yapmadığım bir işi mi sana zorunlu kıldım? Biz karşılıklı sözleşme yapmadık mı? Sana şöyle dedim: ‘Bana verdiğin sözü yerine getirirsen, ben de verdiğim sözü yerine getiririm.’” Allah Peygamber’ine “*Kesin delil, Allah’a aittir.*” (En’âm, 149) demesini emreder. İşte bu “*Rabb’im! Hak ile hüküm ver.*” (Enbiyâ, 112) âyetinin anlamıdır. Allah haktan başka bir şekilde hüküm verir mi ki? Fakat Allah bu âyette kendisini peygamberin memuru yapmıştır: Çünkü “*hüküm ver*” ifadesi, emirdir. Allah ise Peygamber’ine bunu söylemesini emredip “Yâ Muhammed söyle” diyerek “*Rabb’im! Hak ile hüküm ver.*” demiştir. Allah’ın kullarına daha büyük bir tenezzülü olamaz.¹⁶

Kaderde her şey yazılmış olmasına rağmen çalışmadıkça ortaya çıkmıyor. Allah kendisine şükretmeyene şükredek şey vermiyor. Âyet-i kerîme çok etkileyicidir ki, Allah kendi Rab tecellisinin her an hak ile hüküm verdiğini kuluna hatırlatmak için kendinden kendine (Peygamber’deki tecellisine) bu âyeti söylemiştir.¹⁷

• Hakk’ın âleme yönelik iki bağıışı vardır: Biri mutlak, biri de şartlara bağlıdır. Şartlara bağlı bağıış için şöyle buyurmaktadır: “*Bana verdiğiniz ahdi (sözü) yerine getirin ki, ben de size vaat ettiklerimi vereyim.*” (Bakara, 40). Mutlak bağıışı ile ilgili olarak da şöyle buyurmaktadır: “*Bu, Allah’ın dilediğine verdiği lütfudur.*” (Mâide, 54).¹⁸

15 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 5, s. 307.

16 İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 11, s. 138.

17 *Derleyenin Notu.*

18 Muhyiddin İbn Arabî, *Risâleler*, c. 3, s. 128.

• İlâhî kitaplar, Hakk'ın kullarına karşı vesikalarıdır. Bunlar, Hakk'ı niteleyen kulları üzerindeki haklarını dile getiren, kulların Allah üzerinde -O'nun kendisine vâcip kıldığı- haklarını belirten kitaplardır. Allah'ın kendisine zorunlu kıldığı haklar ise, kulları için O'ndan bir ihsan ve lütuftur. Allah kullarıyla birlikte yükümlülük altına girerek şöyle demiştir. “*Sizinle yaptığım sözleşmeyi yerine getirin.*” (Bakara, 40). Allah, bize kulluğumuzu inkâr ettiğimizi bildirerek, yükümlülük altına sokmuştur. Kul olmasaydık, bize yükümlülük yazılmazdı, çünkü biz, Efendi'nin hükmüne bağlıyız. Hakikatimizden çıkıp sahiplik, tasarruf, alma, verme iddiasında bulunduğumuzdan emin olunca, bizimle kendisi arasında birtakım sözleşmeler yazmıştır. Bizden söz ve misak almış, kendisini de bu konuda bize katmıştır. Bakınız! Sözleşmeli köle hür konumuna yerleştirildiğinde, sözleşmeli köle olabilir. Hürriyet kokusunu tahayyül etmeseydi, köle iken sözleşmeli olması mümkün olmazdı. Çünkü köle hakkında bir sözleşme olamayacağı gibi onun bir hakkı da yoktur. Köle efendisinin izniyle tasarruf edebilir. Efendisinin verdiği görevi yerine getirirken de, kendisine karşı bir misak veya söz alınmaz. Bakınız! Kaçak köle kayıt altına alınır. Bu, onun kaçaklığına karşı bir vesikadır. Bu, köle ve efendi arasında geçerli olmayan akit ve sözleşmeleri içeren vesikalar gibidir. Âriflere en ağır gelen âyetler, içerisinde “*Sözleri yerine getirin*” (Mâide, 1) ifâdesinin bulunduğu âyetlerdir. Böyle âyetler köleyi Allah karşısında kölelikten çıkartır.¹⁹

Burası mesuliyet konusudur. Kul mesuliyet konusunda hür bırakılmıştır. Bu hürriyet şöyledir: Allah kuluna mesuliyet vererek onu kendi varlığı karşısında illetli (ilintili, bağımlı) bir varlık haline geçirmiştir. Varlık, Allah'ın kuluna verdiği sözdeki tecellisi ve tenezzülüdür.²⁰

• Asıl îman, Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrattır. Bu, insanların, misak (yemin/ahit) alırken, Allah'ın birliği hakkındaki tanıklıklarıdır. Doğan herkes, bu misak üzere doğar. Fakat bu cisimle doğayla sınırlanmış bir halde unutma yerine geldiğinde, Rabb'i karşısında bulunduğu durumu bilememiş ve (verdiği sözü) unutmuştur. Bu kez insan, teorik araştırma imkânına kavuştuğunda, Yaratıcı'sının birliğini gösteren kanıtları araştırmaya gerek duymuştur. Bu dereceye ulaşmadığında ise, ebeveynine uyar. Ebeveyni mümin iseler, Allah'ın birliği hakkındaki inancı taklit yoluyla onlardan alır. Ebeveyni başka bir din üzere ise, onlara katılır. Kim taklit ederek îman ederse, îmânını

19 İbn Arabî, *Fütühât-ı Mekkiyye*, c. 8, s. 404-405.

20 *Derleyenin Notu.*

Putların Kırılması

derleyen
CEMÂLNUR SARGUT

Bakara Sûresi, Allah'ın kullarına nefsi ve vücûdu terbiye etmenin yollarını öğrettiği çok büyük lütuf olan bir sûredir. Bütün insanlığın ortak sorusu olan "Ben bu nefsi, egoyu nasıl adam edeceğim?" sorusunun cevaplarını Bakara Sûresi'nde bulabiliriz.

Bu bölümde hakla bâtılı ayırmayı, ibâdetin hakikatini, sabrın önemini, nefsi terbiye etmedeki yolları, Allah'ın verdiği memnun olmayı, acılara ve sıkıntılara katlanmayı öğreten bir sürü reçete var. Bakara'yı okumak insanın ruhunu yeniler, vücûdunu tamamlar ve insan birçok sorusunun cevabını alır.

Bu bölüm, gerçekten putları kırmak ve egomuzu yenmek için neler yapmamız gerektiğini öğreten bir bölüm olarak bizi terbiye ediyor.

Allah anlamayı nasip etsin.

ISBN 978-605-9901-44-4

9 786059 901444

₺25

#bakara4
#cemalnursargut
#nefesayınevi

